

Äspö kyrka

55.3764, 13.3953

Äspö kyrka nämns redan av Adam av Bremen år 1070. Troligen bestod den då bara av det nuvarande långskeppet som hade platt tak. Senare under 1400-talet slogs valven i kyrkan.

Det fanns under medeltiden förutom huvudaltaret även två sidoaltare, på norra sedan helgat åt Jungfru Maria och på södra sidan åt Sankt Nicolaus.

Under andra hälften av 1800-talet revs absiden och koret, och man byggde det 27 meter höga tornet. med detta fick kyrkan ett helt nytt utseende.

När man efter omröstning i kyrkostämman väl beslutade att bygga om skulle det bara vara till det yttre och endast till en mindre del. Men som vid allt byggande tillkom oväntade åtgärder och medföljande utgifter, och ombyggnaden blev därför betydligt mer omfattande än man först räknat och kalkylerat med. Så för att finansiera bygget sålde man timmer och tegel för återbruk och inventarierna gick på auktion. Byggmästare Malmros, som fick jobbet då han lämnade det lägsta anbudet, fick bland annat förhållningsorder om att han vid bygget endast fick använda "ordentligt folk", som det som i protokollet.

Vid ombyggnaden förstördes troligen en del medeltida kalkmålningar, men här finns ändå välbevarade kalkmålningar från 1500-talet, troligen skapade av den så kallade Everlövsmästaren.

Målningarna hade ett pedagogiskt syfte. Då många av kyrkobesökarna inte var läskunniga var Bibeln illustrerad med bilder på väggarna.

Här avbildas bland annat den Yttersta Domen. I motivet står Sankte Per med nycklarna i handen, och i scener från helvetet syns djävlar som förlustar sig med kvinnor.

Här visas skapelsen.

Det mest ovanliga motivet är där Adam och Evas historia skildras. Här kan vi se den plöjande Adam. Eva spinner, och en vaggga med ett barn syns.

Textraderna är här inte på latin som vid de andra bildmotiven, Inte heller på Svenska utan på en blandning av fornsvenska och fornnorska. Texten lyder i översättning: "Må var och en leva som bonde, så bad Adam, han plöjde opp till två oxars värde".

På målningen tycker tydligen den ena hästen att det inte är kul att dra en plog, så han ställer sig på bakbenen med frambenen högt i luften som en cirkushäst.

De fragment av målningar som finns på norra väggen är äldre, och troligen från 1300-talet.

Under kormattan framför altaret ligger en gravsten från 1339 som är över Esbergnus Arvetzon och dennes hustru Arfred. Den flyttades på 1800-talet och murades in i kyrkväggen, men har åter fått sin ursprungliga plats.

På altaret står en kopia av Bertel Thorvaldsens "Christus Consolator".

Predikstolen är skapad 1598 och vi ser på speglarna de fyra evangelistfigurerna, från vänster Sankt Matheus, Sankt Marcus, Sankt Lucas och Sankt Johannes, alltså i den ordning som finns i bibeln.

Det medeltida krucifixet i triumfbågen var tidigare målat i vitt och svart, och korset saknade evangelistsymboler. Korset byttes ut mot det nuvarande i mitten av 1940-talet.

Den senmedeltida dopfunten låg fram till att kyrkan renoverades på 1950-talet i stycken i vapenhuset, men fogades då samman och fick sin nuvarande placering.

På orgelläktaren synas det stora svenska riksvapnet från 1698, men Karl XII:s monogram. Ytterligare ett litet kungavapen med Karl XII:s vapen, som tidigare satt på en baldakin över predikstolen, finns på kyrkans södra vägg.

Det är möjligt att kungavapnen huggits av bildhuggare Johannes Andreas i dennes verkstad i Malmö och sedan målats av Trued Månsson i Skivarp.

Under det ena riksvapnet finns en gravsten över Marne Hansdotter, som var gift med kyrkoherden Henrik Rasmussen Tinckel, och som dog 1587. Denna gravvård är den äldsta kända gravvården över en protestantisk prästfru.

1878 beslutade församlingen att skaffa en orgel till Äspö kyrka. Valet stod då mellan att köpa en amerikansk fjäderorgel eller en piporgel. Då orgelbyggare Lundahl i Malmö meddelade att han hade mindre piporglar under produktion bestämde man sig för en av dessa, trots att den amerikanska orgeln var billigare.

1941 fick kyrkan sin andra orgel byggd av A Magnusson i Göteborg, och den gamla orgeln deponerades till Vemmenhögs härads fornminnesförening.

Prästen Nils Lovén, som även var författare under pseudonymen Nicolovius, lät bygga prästgården i mitten av 1800-talet. Biskopen beviljade bygget, men det var bönderna som fick skänka kyrkan jord med äganderätt, avsedd för prästens underhåll. Till prästens bostad skulle uppföras sju hus: Förutom en stuga även stekarhus, lada, kornhärbärke, visthus, sömnhus och fähus.

Källor:

Webb: Källstorps församling.

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Bok: "Äspö kyrka genom tiderna". Stig Sevenius m fl.